מנגד

לעולם לא מאוחר מדי

בשעה טובה ומוצלחת: תנועת שלום עכשיו כבר אימצה לעצמה סיסמה חדשה ומחוייבת המציאות: „לדבר **שלום עם אש"ף עכשיו**", ואין אנו מקילים ראש, חלילה, בהתפתחות חיובית ורצויה זו. באופטימיסטים שבנו היא עשויה להג־ביר את התחושה שהאופוזיציה האמיתית למיפ־לצת הדרו־ראשית המכונה ממשלת־אחדות נמצאת לא בכנסת, כי אם מחוצה לה. ואשר לפסימיסטים — להם במילא לא יעזור שום דבר. גם הפגנה נוספת של שלום עכשיו, תחת סיסמה מעודכנת זו או אחרת, לא תמחה את חרפת הרצח היומיומי של קלגסי כיבוש בקרב אוכלוסיה משועבדת בשט־חים כבושים.

וכך זכינו סוף־סוף ששלום עכשיו, תנועת־המחאה הספונטאנית הגדולה שקמה ערב ביקורו של אנוור אל־סאראת בישראל ונתחזקה ונתפר־סמה מאוד בארץ ומחוצה לה לאחר פרעות צברה ושאתילה, עומדת היום במקום שאורי אבנרי, ישעיהו לייבוביץ, עמוס קינן ויורם קניוק, למשל, עמדו בו לפני 20 שנה, וועד היוצרים הישראלים והפלסטינים בהנהגתם של אמיל חביבי ויורם קנ־יוק — לפני ארבע שנים.

מה לעשות, דרכם של דינוזאורים שהם מתנה־לים לאט יותר משועלים ואיילות, ואפילו מיונת־דואר או יוני־שלום. והנה כבר מלאו שישה חוד־שים מן היום שבו חתמו בירושלים עשרות חברי ועד היוצרים הישראלים והפלסטינים על חוזה־השלום הסימלי שניסחו בין מדינת ישראל, בגבולותיה שלפני ה־5 ביוני 1967, לבין מדינת פלסטין העתידה לקום בכל השטחים הכבושים, כולל ירושלים המיזרחית.

וכבר מלאו כמה וכמה שנים מיום שהופיעו ראשוני סרבני־המצפון שלנו, אותם צעירים אמי־צים ומבודדים — הו כמה מבודדים באותם ימים ראשונים — שהצהירו כי לא ישרתו מעבר לקו הירוק, לא כדי להגן על גייסות הפורעים של יש"ע ובוודאי לא כדי להגשים את מדיניות שבי־רת העצמות ופיצוח הראשים של איש ה„לייבור" שלנו, יצחק רבין, שאותו תיאר בשבוע שעבר סגן־אלוף (מיל') דב ירמיה, בכנס של תנועת יש גבול בחיפה, כפושע מילחמה.

אכן, מים רבים זרמו מאז בגבולה הביטחוני של מדינת ישראל (נהר הירדן, על־פי מישנת המערך), ואנצאר 3 ושאר מחנות המנצר שלנו התמלאו בכ־4000 אסירים, רובם „עצורים מינ־הליים", כלומר, אסירי־מצפון, „סירובניקים", או אנשים שנעצרו על לא עוול בכפם.

מובן מאליו שלא יעלה בדעתנו לצפות ממנ־היגי שלום עכשיו שיקראו לתומכיהם שלא לש־רת בצבא הדיכוי; ואף על הפגנתם בשערי אנצאר 3 עוד לא נתפרסם דבר בציבור. אבל כיצד אמר, על־פי השמועה, אותו גנרל צרפתי שהתיגבורת הגיעה אליו לאחר שהפסיד במערכה: מוטב מאו־חר מאשר לעולם לא.

וכך גם לא היינו באים כאן בשום טענות ומ־ענות אל מארגניהם של הכנסים והוויעודים הער־נתיים בכיכר מלכי ישראל בתל־אביב, אלמלא, אלמלא מעשה חמור שעשו.

וזו לא הפעם הראשונה שעשו אותו.

כוונתי לכך שעמדו והזמינו להפגנתם את נצי־גי כל מיפלגות האופוזיציה ה„יוניות" בישראל, כולל מיפלגתו של האופוזיציונר הטרי־טרי, צבע ירוק ממש, חבר־הכנסת הדמוקראטי עבד אל־והאב דראושה. ורק את אנשי חד"ש, החזית הד־מוקרטית לשלום שבראשה עומד אדם שחתם על מגילת־העצמאות של מדינת ישראל — רק אותה לא הזמינו. שוב!

ואכן, מה באמת יכול להיות נימוקם לסירוב תמוה זה לשתף בעצרת שאליה הם מזמינים את נציגי כל מיפלגות „מחנה השלום" הישראלי — את מיפלגתם הגדולה ביותר של ערביי ישראל, או, כיוון שהמדובר בעצם במיפלגה יהודית־ער־בית משותפת: את המיפלגה אשר לה נותנים מר־בית בני המיעוט הערבי בישראל את קולותיהם. ולעומת זאת, עמדו והזמינו לעצרתם דווקא את מנהיג המיפלגה הערבית היחידה בישראל המת־גדרת בכך שהיא „יודנריין".

אם תשאלו אותם, יעלו מן הסתם נימוק כבד־מישקל: רק"ח אינה מיפלגה ציונית. כלומר, ער־ביי רק"ח — והלא הם מרבית מצביעיה — אינם ציונים. מכל מקום, אינם ציונים דיים לטעמם של אלה שמינו עצמם (שהרי מי בחר בהם?) דברי המחנה המרכזי של השמאל הישראלי.

אכן, הגיון ברזל. רא עקא, שעל־פי אותו היגיון חייבים היו השלום־עכשווניקים שלנו לשנות את סיסמתם ולומר: „לדבר שלום עכשיו עם פלסטינים **ציוניים**". נרמה לי שאפילו חבר־הכנסת הנכבד, היו"ר דב שילנסקי, היה מצטרף להצעה שכזאת...

ובהקשר זה: מה נעשה בשלוש מיפלגות יהו־דיות, **לא־ציוניות במפורש**, שכבר הצטרפו/צורפו לקואליציה הממשלתית שלנו — ש"ס, האגודה ודגל התורה?! האם גם איתן לא נדבר שלום?!

ומה נעשה בברנר שהכריז על עצמו, כידוע, שאינו ציוני. ומה בדבר בן־גוריון שציונותו מפוק־פקת ומיוחדת־במינה, סרבנית ודומה כפויה על ראש בעליה הר כגיגית. ומה נעשה ב„כנענים", חסידי תורתו של יונתן רטוש, ועדיה חורון, החל בפרופסור עזרה זוהר וכלה בבועז וביאיר עברון, בבנימין תמוז, בעמוס קינן וביעקב עמרמי. הגם את אלה נוציא מחוץ למתנה?!

נער הייתי וגם זקנתי ובלא־מעט מדינות מתו־קנות נזדמן לי לשהות, בעוונותי הרבים, ורק הב־חנה אחת מצאתי בהן, מעבר לכל ההבחנות הי־דועות בין מיעוט מיפלגתי לבין רוב, בין שמאל לימין, בין פרולטריון לאילי־הון, בין פרוטסטנ־טים לקאתולים, בין כושים ללבנים וכו' וכו' — והיא ההבחנה בין אנשים המכבדים את חוקי המ־דינה שבה הם חיים ונאמנים לה לבין אלה שאינם מכבדים את חוקי ארצם ומדינתם ואינם נאמנים לה.

את הראשונים מצאתי בכל מקום ראויים לבוא בכל קהל ובכל ציבור, להשתתף בכל דבר־מדינה כאזרחי מדינה לכל דבר, שווי זכויות וחובות לכל דבר. אשר לאחרונים — באלה מטפלים בדרך כלל המישטרה ושרות־הביטחון שבכל ארץ וא־רץ.

לפיכך, מעשה מגונה הוא שנעשה בימים אלה בישראל. והפעם במחנה השמאל, הלא הוא מחנה השלום, הלא היא האופוזיציה שלנו. ובמו ידיהם של ה„יונים" שלנו, עמיתינו וחברינו, נעשה. שלכל הפלוגתות והפילוגים והאפליות והדיעות הקדומות וגילויי הגיזענות ורדיפת המיעוט שכ־בר היו בנמצא, עמדו אלה והוסיפו אפליה נוספת: אפליית „מיהו ישראלי".

אפליה וחרם בצידה.

חרם על זכותו של המיעוט הערבי בארץ הזאת לעמוד על הבימה בהפגנה כנגד עוולות השילטון ומחדליו, לצד עמיתיו היהודים, ואפליה כנגד עמיתיהם היהודים של בני אותו מיעוט ערבי. וזאת, כאשר כל האשמה שמצאו באלה המוחרמים היא שהם דומים לש"ס ולאגודת ישראל, לדגל התורה ולברנר ולבן־גוריון ולבועז עברון בכך שאינם ציונים למהדרים.

השאלה הנשאלת עתה היא, מי הם ציונים.

ההכרזה על הקמת המדינה* **(פוטומונטז': דויד טרטקובר)**

שהרי אם אלה המחרימים ציונים — אני איני ציוני. די לי באזרחותי הישראלית.

אולי באמת הגיעה השעה לייעץ לעמיתינו בשלום עכשיו לשנות שוב את סיסמתם ולהופיע, לאחר בחינה מדוקדקת, תחת כותרת חדשה: **לע־שות במקום לדבר.**

עכשיו!

ויפה שעה אחת קודם!

והאחרים

ולעומתם — האחרים, אלה מהאופוזיציה, הד־רך לפריצת הדרך. זוכרים?! בסופו של דבר פרצו הישר אל תוך ממשלת יצחק שמיר ומרעיו.

ראו את החליפות המהודרות, הפרצופים בה־בעה מרושנת־העונג, החיוכים המורעפים לשמאל ולימין.

כל אנשי המלך. כיצד אמרו: צדיקים — מלאכתם נעשית בידי אחרים.

מיהם „אחרים" במיקרה דנן? — כמובן, המלך. זה העירום. זה המכריז ברבים: „יאמרו עלי שהת־בזיתי? — אז מה? שיאמרו עלי שהתבזיתי. כלום לשם עצמי התבזיתי?"

חידוש חידש בישראל: מתבזה לשם שמיים, מתבזה שלא על מנת לקבל פרס.

ראשון בין שווים, מתבזים־לשם־שמיים אף הם. ראו אותם בגינוניהם הממלכתיים. הלא מוד־עיכם ונבחריכם הם מזה שנות דור, אם לא למעלה מכן. נבחריכם **אחר** כבוד. ודוק: **לא לפני** כבוד.

הנהו בר־הלב, שר־המישטרה המהולל שאפילו דוח המבקר הפנימי של מישרדו הוא מוגזם לט־עמו, וכמעט שכבר הגיעו הדברים עד לסילוקו של אותו מבקר ישר־דרך וקטן־אמנה בשל דוח ראשון שהגיש. והנה כבר דוח שני מונח על השול־חן.

לפני יותר משלוש שנים התחייב הלה (השר, לא המבקר) באוזני קבוצת סופרים, עיתונאים ואנשי־רוח שעמדו להפגין מול בניין מישטרת צפון תל־אביב כנגד נגע השחיתות שפשה במיש־טרה, כי הוא עצמו, במרידיו האמונות, יחולל את המהפך שיביא לידי כך שאנשי־מישטרה הנא־שמים בפלילים לא יישפטו עוד על־ידי עמיתיהם, כי אם על־ידי בתי־מישפט אזרחיים.

אתם שמעתם על שינוי דרמאתי ממין זה שנת־גשם בישראל?

לא. גם אני לא.

אבל הלא התחייב?!

התחייב? אז מה?! יגידו שלא עמד בדיבורו? שיגידו! האם לטובת עצמו לא עמד בדיבורו, או שמא לטובת כל מושחתי המישטרה ובירויוניה?

העיקר עכשיו שנכנס למליאה. בדוחק. בקושי, אבל נכנס. פעם אחת כבר נפל מהסוס. פעמיים לא ייפול. עתה יחכה לסוס שיתפגר, אבל לא יירד מעליו. וחוץ מזה, תמיד אפשר להחליף סוסים. ואף זה הפרש — במחנה ה„יונים".

מי יטען כנגדו ויצדק?!

האם לא הודיע השבוע דובר־המישטרה, בתגו־בה להאשמות העיתון חדשות, כי „לגבי רפ"ק אלי ארזי, חתנו של המפכ"ל: אין שום תיק־חקירה פתוח נגדו מהתקופה שלפני יציאתו לחופשה ללא תשלום" (חדשות, 23.12.88).

מה דעתכם על חכמי ניסוח מעין זה? הם זהי־רים שם במישטרה שלנו. שיננו את הכלל: חכמים, היזהרו בדיבריכם!

אכן, אין חכם כבעל־ניסיון. ומי לנו בעל ניסיון כבעל קו בר־לב, קו האמת.

אבל מה אנחנו בעצם מתאנים לו לפרש־בלי־ראש זה? האם שונה הוא ממנהיגיו?!

קחו את ההוא, השני, זה שאוט־אוט־טו־טו כבר עף. גם הוא לא טוהר, שר־החינוך, המו"ל של האמנה הפלסטינית לתלמידים.

מה יעשה עכשיו, כשכבר אין אמנה פלסטי־נית? תנו לו שנה, הוא מתהלל באוזני כתב חד־שות, והוא יראה לנו, לכולנו. שיפחה על הים לא ראתה מה שיראה לנו, בעוד שנה, זה היונה שהיא נץ שהוא יונה מונצת. „אראנו ולא עתה."

האם שמעתם אותו, למשל, מגיב על כך שהעיתונאי אבשלום קווה מעיתון על המשמר נידון ל־16 ימי „מחבוש בפועל" (מהי המיפלצת הלשונית הזאת? מדוע לא יאמרו בפה מלא: מאסר. מילה עברית נאה ותיקנית!) על סירובו לשרת בשטחים?! וזאת, לאחר שבחודש מאי כבר נידון אותו קווה ונכלא ל־30 ימי „מחבוש" בשל סירוב דומה.

לא. הוא לא יגיב, הנבון שלנו. בוודאי לא בענ־יינו של קווה. גם הוא יודע כי הנבון בעת הזאת — מחריש, לא מקווה. „אסיר מצפון" ממין חדש.

ואולי שמעתם אותו — או מישהו אחר מעמי־תיו למיפלגה (פורצי הדרך, זוכרים?) — מגיב על הידיעה ש־12 סגני־השרים של הממשלה החדשה (בהנחה שלא יהיו 14) — „יעלו פי שניים מהס־כום שנדרש לשיקום מערכת־הבריאות, כפי שהצ־הירה שרת־הבריאות, ופי חמישה ויותר מדרישת ראשי האוניברסיטות להצלת מערכת ההשכלה הגבוהה." (ידיעות אחרונות, 22.12.88)?

ואכן, למה לו להגיב? האם מקומו בממשלה זו ובבאות אחריה לא מובטח לו, חלילה?

אם לא ייבחר יצחק נבון לשר־החינוך־והתר־בות בממשלה החדשה — הודיענו דובר מישרדו באורח רישמי בימי המשא־והמתן הקואליציוני — הוא יישב ויחבר עוד מחזה.

כיצד אומרים הבריות: אין רע בלי טוב. לפחות מזה ניצלנו!

ורק על ידידנו בועז אפלבוים לא שמענו באח־רונה. האם הוא לא קיבל שם איזה פירור שנפל בטעות מהשולחן?

ואולי — אוי לאותה מחשבה! — אולי הוא כבר החל בכתיבת מחזה משלו.

או ספר שירים. חס וחלילה.

מה שלום העברית?

זה ששלומה של העברית לא כל כך בכי־טוב

** בסוף הטור הראשון של רשימת החותמים מופיעה בבירור חתימתו של מאיר וילנר.*